

УДК 368.025.4

СУЧАСНИЙ СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Багрий К.Л.

кандидат економічних наук, доцент,

Чернівецький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто стан та перспективи розвитку страхового ринку в Україні. Встановлено, що ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків в Україні. Розкриті основні проблеми, що стримують розвиток національного страхового ринку. Обґрунтовано необхідність зміни напрямів фінансування страхових компаній з урахуванням вимог європейського та світового ринків, а також впровадження новітніх технологій зі страхування, стандартів якості обслуговування. Встановлено, що в умовах сьогодення важливим є формування ефективної системи інструментарію, спрямованого на збільшення рівня конкурентно-спроможності страхових компаній та надання конкурентних послуг не лише на внутрішньому, а й зовнішньому ринках.

Ключові слова: страхування, страхові компанії, страховий ринок, валові страхові премії, страхування життя, страховики, перестраховування.

Постановка проблеми. У західноєвропейських країнах через страховий ринок концентруються грошові кошти, достатні не тільки для відшкодування збитків, завданих окремим домогосподарствам чи суб'єктам господарювання, а й для захисту від наслідків техногенних та природних катастроф, а також для вирішення загальнодержавних завдань.

Ринок страхових послуг України, на жаль, за всі роки її незалежності так і не став невід'ємним елементом фінансової системи держави. Зараз у зв'язку з військовими діями на сході нашої країни вітчизняний страховий бізнес, як й всі сфери економіки, не вели повністю відновитися від наслідків світової фінансової кризи, отримав новий іспит на стійкість. Отже, сьогодні гостро стоять питання необхідності проведення глибоких досліджень вітчизняного ринку страхових послуг та встановлення причин, що негативно впливають та гальмують його розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження специфіки діяльності страхового ринку та виявленню тенденцій його розвитку присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Значний внесок у висвітлення особливостей функціонування страхового ринку України внесли вітчизняні вчені: В.Д. Базилевич, Н.М. Внукова, М.М. Александрова, О.О. Герсещенко. Виявленню впливу фінансової кризи на страхування присвятили свої праці: М.В. Мних, О.О. Гаманкова, О.В. Козьменко та інші. Проблеми функціонування та розвитку страхового ринку висвітлено і в закордонних наукових працях наступних вчених: Д.Д. Хемптон, Е.Ф. Брігхем, А.І. Гінзбург, Л. Рейтман. Однак, незважаючи на широке коло проблем, вирішення яких пропонується у працях науковців, таке важливе питання, як формування ефективного національного ринку страхових послуг потребує подальших наукових досліджень.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є аналіз сучасного стану ринку страхування в Україні, окреслення проблем, що стримують розвиток національного страхового ринку та визначення чинників, що впливають на ефективність його діяльності.

Виклад основного матеріалу. Страховий ринок та його продукт – це важливий та невід'ємний атрибут будь-якої країни з ринковою економікою, оскільки забезпечує дієву систему захисту майнових інтересів і прав громадян та юридичних осіб, підтримує соціальну стабільність у суспільстві, економічну безпеку держави, є важливим фінансовим інструментом регулювання національної економіки та потужним джерелом акумулювання коштів для їх подальшого довготермінового інвестування у народне господарство.

Страховий ринок є складовою фінансового ринку, що представляє особливе соціально-економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього, а сукупність всіх його суб'єктів функціонує в системі економічних, фінансових, договірних, інформаційно-консультаційних та інших відносин, що обумовлені необхідністю страхової послуги і вишикують між ними на всіх етапах її надання [1, с. 86].

Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [2].

Світовий досвід показує, що страхові компанії можуть акумулювати фінансові ресурси у декілька разів більше, ніж середні комерційні банки, за нев-

них економічних умов при високому рівні розвитку фінансового і, перш за все, фондового ринку, при зростанні добробуту населення. Страхування в багатьох країнах світу розглядається як могутній стабілізаційний фактор та суттєве джерело забезпечення довгострокових інвестицій в економіку держави.

Страховий ринок в Україні все ще перебуває на початковому етапі розвитку, окремі його сегменти стрімко розвиваються, проте рівень страхового покриття залишається на низькому рівні (він складає лише 3-5%, тоді як у країнах Західної Європи – понад 95%). У нашій країні розвиваються лише класичні види страхування – КАСКО, майнове страхування, тоді як, наприклад, медичне страхування знаходиться на етапі зародження. Це обумовлено, в першу чергу, рівнем доходів населення [3].

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Кількість страхових компаній станом на 30.06.2017 р. в Україні становила 300, з яких 36 страхових компаній зі страхування життя («Life») та 264 страхових компаній, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя («non-Life») [4]. За I півріччя 2017 року в порівнянні з аналогічним періодом 2016 року кількість страхових компаній зменшилася на 43 страхові компанії (див. табл. 1).

Валові страхові премії, отримані страховиками при страхуванні та перестрахованні ризиків від страховальників та перестраховальників за I півріччя 2017 року, становили 21 222,8 млн. грн (див. рис. 1). За I півріччя 2017 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила 19 977,7 млн. грн (або 94,1% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – 1 245,1 млн. грн (або 5,9% від загальної суми страхових премій) [5].

Незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 97,9% – акумулюють 100 страхових компаній «non-Life» (37,9% всіх страхових компаній «non-Life») та 99,8% – 20 страхових компаній «Life» (55,5% всіх страхових компаній «Life») [6]. Дані дослідження свідчать, що в I півріччі 2017 року на ринку видів страхування інших, ніж страхування життя, мав місце значний рівень конкуренції, в той час як на ринку страхування життя наявна помірна монополізація.

Однак, оцінка діяльності окремих страховиків показує, що, незважаючи на всі складні умови, ряд страхових компаній України стабільно показують динамічні показники, в тому числі за кількістю укладених договорів та надходженням страхових премій. У більшості випадків це пов'язано з правильною обраною стратегією розвитку, привабливістю страхових продуктів та впровадженням інноваційних рішень.

В зв'язку з нестабільною політичною та економічною ситуацією в державі, погіршилися становище страхового ринку. Основними проблемами, що стримують розвиток страхового ринку є:

- недосконалість нормативно-правова база;
- низький політ фізичних і юридичних осіб на страхові послуги, що спричинено економічною та політичною кризою в країні;
- відсутність належних інвестиційних програм, а також реальних фінансових механізмів для довгострокового розміщення страхових резервів;

Таблиця 1

Кількість страхових компаній в Україні, 2016-2017 рр.

Кількість страхових компаній	Станом на 30.06.2016	Станом на 30.06.2017
Загальна кількість	343	300
в т. ч. страхові компанії «non-Life»	298	264
в т. ч. страхові компанії «Life»	45	36

Джерело: побудовано автором за даними [4]

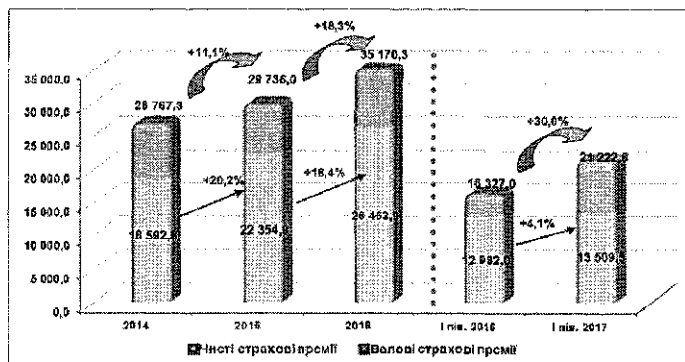

Рис. 1. Динаміка страхових премій за 2014-2016 рр., I півр. 2017 р. (млн. грн)

Джерело: побудовано автором за даними [5]

- низький рівень страхових виплат;
- низький рівень дохідності окремих видів страхування;
- недостатня ефективність стратегічного менеджменту страхових компаній;
- значна інформаційна закритість діяльності страхових компаній;
- політична нестабільність в країні;
- слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України у сфері страхування з іншими країнами;
- нерозвиненість національної страхової інфраструктури;
- недостатній рівень і потенціал розвитку страхування за межами країни;
- низькі показники конкурентоспроможності українських страхових компаній.

Частина з цих проблем є притаманна і для інших секторів фінансового ринку (наприклад, проблеми економічного характеру й організаційно-правові проблеми). Інша частина характерна лише для страхового ринку. Вслітку кількість цих проблем пояснюється передусім прагненням страхових компаній максимізувати прибуток, незважаючи ні на довгострокові інтереси галузі, ні на професійну етику [7].

Страхові компанії самостійно будують свою фінансово-економічну політику і концепції розвитку, розробляють внутрішні фінансові механізми, що впливають на результативність компанії. В умовах становлення та розвитку страхового ринку, для того, щоб страхові компанії змогли ефективно та надійно функціонувати, мати економічну спроможність необхідно проводити бізнес-планування та прогнозування діяльності.

Провідними аналітиками зі всього світу прогнозується в найближчі 10 років і подальше збільшення та поширення ринку страхування в країнах, що розвиваються. Сучасне значення страхування як сектор економіки сприяє оптимізації ризикового управління, дає можливість знизити фінансовий тиск на бізнес, бюджет, населення країни завдяки накопиченню грошової маси, що є безперечно важливим фактором розвитку держави. Передбачається, що наступними роками відбудеться нарощування попиту на страхування життя та ризикове страхування завдяки високому рівню урбанізації та підвищеному фінансової забезпеченості населення. На сьогоднішній день тенденції на ринку страхування у світі говорять про трансформацію його інститутів та посилення зв'язків та взаємодії між країнами з фінансової точки зору, що призводить до:

- формування стратегічних альянсів;
- концентрації капіталу;
- використання нових технологій;
- злитті страхового, банківського та фінансового капіталів;
- формуванні уніфікованого стандартизованого законодавчого пакету;
- поява нових видів страхування та перестраховування [8].

Такі тенденції сприятимуть перш за все тим, що економіка розвинених країн все більше зазнає впливу глобалізаційних процесів та стає все більш транснаціональною. Це забезпечує можливість виходу на такі ринки, багатьом страховим компаніям, їх об'єднання та створення міцних страхових компаній з капіталізацією та активами. Аналізуючи всі вищезазначені фактори, пропонуємо визначити світовий страховий ринок, як сукупність національних страхових ринків, які є учасниками глобального світового простору в галузі страхування, з урахуванням всіх вимог міжнародного законодавства та під впливом всіх економічних світових процесів.

Висновки. Розвиток українського страхового ринку об'єктивно супроводжується хворобами росту, а саме:

- недостатність фінансового потенціалу українських страховиків, якості активів та управління ризиками;
- низький рівень технологічності здійснення страхових операцій та використання інформаційних технологій;
- недосконалість організаційної структури та скономія управлінських витрат;
- відсутність нормального конкурентного середовища та соціально-економічної відповідальності перед суспільством.

Поряд з економічними факторами впливу на страховий ринок діє низка не економічних, зокрема політичні, етичні, стійкі, соціальні чинники, які визначають поведінку та мотивацію основних суб'єктів страхового ринку – страхувальників, страховиків, перестраховиків, їх засновників та державний уповноважений орган з регулювання страхової діяльності. Негативні наслідки сучасної кризи призвели до уповільнення темпів росту доходів страхових компаній, зменшення попиту населення на страхові послуги. Поряд з цим вітчизняний страховий ринок має значний потенціал, важливим є створення сприятливих умов та нових можливостей його розвитку.

Література:

1. Барановський О. І. Розвиток страхового бізнесу в Україні / О. І. Барановський // Фінанси України. – 2007. – № 8. – С. 85-93.
2. Про страхування (з наступними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]: Закон України від 07.03.1996 р. № 86/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/96-вр>.
3. Ратоніюк І. М. Страховий ринок України: проблеми і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / І. М. Ратоніюк. – Режим доступу: http://www.lusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/78288.doc.htm.
4. Results of the insurers companies in Ukraine [Online]. available at: <http://www.forinsurer.com.ua>.
5. National Commission for State Regulation in Financial Services Markets / Market Review [Online], available at: <http://nfp.gov.ua/>.
6. Підприємство діяльності страхових компаній за I півріччя 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00621.pdf>.

7. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfb.org.ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.

8. Козьменко О. В. Аналіз розвитку світового ринку страхових послуг [Електронний ресурс] / О. В. Козьменко, Д. Р. Абрамітова. – Режим доступу: <http://nuh.znaimo.com.ua/index-26378.html?page=28>.

СОВРЕМЕННЫЙ СТРАХОВОЙ РЫНОК УКРАИНЫ: АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Багрий К.Л.

кандидат экономических наук, доцент,

Черновицкий торгово-экономический институт

Киевского национального торгово-экономического университета

В статье рассмотрены состояние и перспективы развития страхового рынка в Украине. Установлено, что рынок страховых услуг является вторым по уровню капитализации среди других небанковских финансовых рынков в Украине. Раскрыты основные проблемы, сдерживающие развитие национального страхового рынка. Обоснована необходимость изменения направлений финансирования страховых компаний с учетом требований европейского и мирового рынков, а также внедрение новейших технологий по страхованию с стандартов качества обслуживания. Установлено, что в современных условиях важным является формирование эффективной системы инструментария, направленного на повышение уровня конкурентоспособности способности страховых компаний и предоставление конкурентных услуг не только на внутреннем, но и внешнем рынках.

Ключевые слова: страхование, страховые компании, страховой рынок, валовые страховые премии, страховые жизни, страховщики, перестрахования.

CURRENT INSURANCE MARKET OF UKRAINE: ANALYSIS OF THE STATE AND PROSPECTS

Bagrii K.L.

Ph.D. in Economics

Chernivtsi Institute of Trade and Economic

of Kyiv National University of Trade and Economic

The article examines the state and prospects of the development of the insurance market in Ukraine. It was established that the insurance market is the second largest in terms of capitalization among other non-bank financial markets in Ukraine. The main problems hindering the development of the national insurance market are revealed. The necessity of changing the directions of financing of insurance companies according to the requirements of the European and world markets, as well as introduction of the newest technologies in insurance, standards of service quality is substantiated. It is established that in today's conditions it is important to form an effective system of tools aimed at increasing the level of competitiveness of insurance companies and providing competitive services not only in the domestic but also in foreign markets.

Keywords: insurance, insurance companies, insurance market, gross insurance premiums, life insurance, insurers, reinsurance.